

**ERZURUM AZİZİYE İLÇESİ YONCALIK
MAHALLESİ (KÖYÜ) AĞIZ BARLARI ÜZERİNE
MÜZİKAL BİR İNCELEME**

Alpaslan DEMİR

Lisans Tezi

Müzikoloji Bölümü

2026

(Her Hakkı Saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
MÜZİKOLOJİ BÖLÜMÜ

ERZURUM AZİZİYE İLÇESİ YONCALIK MAHALLESİ (KÖYÜ)

AĞIZ BARLARI ÜZERİNE MÜZİKAL BİR İNCELEME

(A Musical Analysis on the Oral Bar Dances of Yoncalık Neighborhood (Village) in Aziziye District, Erzurum)

LİSANS TEZİ

Alpaslan DEMİR

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Mehmet Can PELİKOĞLU

Erzurum

Haziran, 2026

Atatürk Üniversitesi

Güzel Sanatlar Fakültesi

Müzikoloji Bölümü

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Alpaslan DEMİR tarafından hazırlanan “Erzurum Aziziye İlçesi Yoncalık Mahallesi (Köyü) Ağız Barları Üzerine Müzikal Bir İnceleme” başlıklı çalışması 18.06.2026 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Müzikoloji Bölümü Müzikoloji Ana Sanat Dalında, Diploma Çalışması (lisans tezi) olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Can PELİKOĞLU

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Ahmet Selim DOĞAN

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Hasan Tahsin SÜMBÜLLÜ

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Emrah LEHİMLER a,

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Ferhat ÇELİKOĞLU a,

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Koray ÇELENK

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Semih OKCU

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Şevki Özer AKÇAY

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Vefa TERZİOĞLU

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Yavuz ŞEN

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Yılmaz KAHYAOĞLU

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Tuncay ARAS

Jüri Üyesi: Arş. Gör. Dr. Bahar ÖZŞEN

Jüri Üyesi: Arş. Gör. Ahmet ALUMUR

**6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması
Kanunu uyarınca ıslak imzalar
maskelenmiştir.**

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Ön Lisans ve Lisans Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Özgür Sadık KARATAŞ
Bölüm Başkanı

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Lisans Tezi olarak sunduğum “Erzurum Aziziye İlçesi Yoncalık Mahallesi (Köyü) Ağız Barları Üzerine Bir İnceleme” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

18.06.2026

Alpaslan DEMİR

TEŞEKKÜR

"Erzurum Aziziye İlçesi Yoncalık Mahallesi (Köyü) Ağız Barları Üzerine Müzikal Bir İnceleme" başlıklı bu lisans tezi çalışması, yoğun bir saha araştırmasının, bilimsel bir emeğin ve pek çok değerli insanın katkısının bir ürünü olarak hayat bulmuştur. Bu sürecin her aşamasında desteklerini hissettiğim kıymetli insanlara teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Çalışmamın başlangıcından tamamlanmasına kadar geçen süreçte; engin akademik bilgi birikimi, yapıcı eleştirileri, vizyonu ve sabrıyla bana yol gösteren, müzikoloji disiplininin metodolojik inceliklerini aktararak çalışmamın bilimsel bir zemin kazanmasını sağlayan çok değerli tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Mehmet Can PELİKOĞLU'na en içten şükranlarımı ve saygılarımı sunarım.

Çalışmamın yürütülmesi esnasında kıymetli görüş, öneri ve akademik katkılarını esirgemeyerek bizlere destek olan Sayın Prof. Dr. Halit DURSUNOĞLU hocama saygılarımı ve şükranlarımı arz ederim.

Bugün bir müzikolog adayı olarak bu akademik seviyeye ve olgunluğa ulaşmamda, buralara kadar gelmemde çok büyük bir emeği, payı ve yönlendirmesi olan, kıymetli bilgi ve tecrübeleriyle ufkumu açan Sayın Kubilay BÜYÜKARSLAN hocama destekleri için minnettarım.

Lisans eğitimim ve özellikle bu tezin yoğun hazırlık dönemi boyunca saha çalışmalarında yardımcı olan her zaman yanımda olan, dostluğu, moral ve motivasyonu bana güç veren değerli arkadaşım Ozan Suat KURT'a teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her anında bana rehberlik eden, bu tez çalışmasının zeminini oluşturan, maddi ve manevi desteğiyle her daim arkamda dağ gibi duran saygıdeğer babam Mustafa DEMİR'e sonsuz teşekkür ederim.

Tezimin saha çalışması aşamasında, Erzurum halk musikisinin ve unutulmaya yüz tutmuş yerel ağız barlarının kapılarını bana açan, bizleri büyük bir misafirperverlikle ağırlayan değerli Yoncalık Köyü Muhtar'ına; geçmişten bugüne taşınan kültürel mirası, ezgileri ve hafızayı büyük bir samimiyetle benimle paylaşan kaynak kişilerimiz Sayın Hanifi KAVÇİN, Sayın Hayri OKUYUCU ve Sayın Merdan KATKAT başta olmak üzere, adını buraya sığdıramadığım tüm kadirşinas Yoncalık köyü sakinlerine teşekkür ederim.

Son olarak; bu yorucu, yoğun ve fedakârlık gerektiren süreçte gösterdiği büyük sabır, anlayış, sevgi ve sonsuz inançla her an yanımda olan, hayatı paylaştığım canım ailem, sevgili eşim Emine DEMİR'e ve tüm aile fertlerime en derin şükranlarımı sunarım.

Alpaslan DEMİR

ÖZ

LİSANS TEZİ

ERZURUM AZİZİYE İLÇESİ YONCALIK MAHALLESİ (KÖYÜ)

AĞIZ BARLARI ÜZERİNE MÜZİKAL BİR İNCELEME

Alpaslan DEMİR

Haziran-2026, 55 Sayfa

Amaç: Bu araştırmanın amacı, Erzurum İli Aziziye İlçesi Yoncalık Mahallesi (Köyü)nde icra edilen ve geleneksel eğlence ortamlarında oynanan ve söylenen yörede Ağız Barları olarak bilinen sözlü ve sözsüz halk ezgilerinin saha çalışması yoluyla kayıt altına alınarak bu eserlerin müzikal açıdan değerlendirilmesidir.

Yöntem: Bu araştırma, Erzurum İli Aziziye İlçesi Yoncalık Mahallesi'ne (Köyü) ait ağız barlarının tespit edilmesi amacıyla yönelik betimsel ve yüz yüze görüşme yoluyla bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırmada betimsel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda tespit edilebilen Erzurum İli Aziziye İlçesi Yoncalık Mahallesi'ne (Köyü) ait 15 eserin makam, ritmik yapı, müzikal özellikleri araştırılmıştır. Bu eserler notaya alınmış ve müzikal yönden incelenmiştir.

Bulgular Araştırmanın örnekleme doğrultusunda Erzurum İli Aziziye İlçesi Yoncalık Mahallesi (Köyü)nde bulunan yöre ekibi, Mustafa Demir, Hanefi Kavçin, Hayri Okuyucu, Zekeriya Topal, Müdahir Kavçin, Merdan Katkat, Dursun Ali Kasal, Vahdettin Bekiroğlu, Yusuf Topal, Hasan Topal ve köy sakinleri tarafından seslendirilen yöreye ait ağız barı formundaki eserler, aktarıldığı şekilde notaya alınmıştır. Bu eserler makam, ritmik yapı, müzikal özellikleri bakımından incelenmiştir.

Sonuçlar: Yapılan dizisel ve ritmik çözümlemeler neticesinde, Yoncalık Köyü ağız barlarının tamamına yakınının Türk halk müziği standartlarına uygun olarak "kırık hava" karakterinde olduğu saptanmıştır. Eserlerin melodik yapılarının dar bir ses aralığında (4-5 seslik) seyrettiği; donanım ve dizisel açıdan ise Uşşak, Hüseyini ve Segâh gibi geleneksel makam yapılarını barındırdığı belirlenmiştir. Herhangi bir çalgı eşliği olmaksızın, tamamen insan sesiyle ve karşılıklı iki grubun ezgiyi alıp-vermesi (demeli-çevirmeli icra formu) esasına dayanan bu barların, yöresel ağız özelliklerini, edebi dil dokusunu ve toplumsal dayanışma işlevini katıksız bir şekilde koruduğu sonucuna varılmıştır. Çalışma, unutulma riski taşıyan bu somut olmayan kültürel mirası yerinde derleyip notaya aktararak Türk halk müziği ve etnomüzikoloji literatürüne özgün bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ağız barı, Derleme, Erzurum, Yoncalık, Folklor, Etnomüzikoloji.

ABSTRACT

BACHELOR'S THESIS

A MUSICAL ANALYSIS ON THE SINGING STYLE ASSOCIATED WITH THE BAR TRADITION OF YONCALIK NEIGHBORHOOD (VILLAGE) IN AZIZIYE DISTRICT, ERZURUM

Alpaslan DEMİR

June-2026, 55 page

Purpose: The aim of this research is to record through fieldwork the vocal and instrumental folk melodies known as "The singing style associated with the Bar tradition of Eastern Anatolia" (Ağız Barları) performed in traditional entertainment environments in Yoncalık Neighborhood (Village) of Aziziye District in Erzurum, and to evaluate these works from a musical perspective.

Method: This study is designed as a descriptive research employing face-to-face interviews aimed at determining the oral bars belonging to Yoncalık Neighborhood (Village) of Aziziye District, Erzurum. Content analysis, which is one of the descriptive research methods, was used in the study. In this direction, the modal structures, rhythmic formations, and musical characteristics of the works that could be identified in Yoncalık Neighborhood (Village) of Aziziye District, Erzurum were investigated. These works were transcribed into musical notation and analyzed musically.

Findings: In line with the sample of the research, the works in the form of oral bars belonging to the region, performed by the local ensemble, Mustafa Demir, Hanefi Kavçin, Hayri Okuyucu, Zekeriya Topal, Müdahir Kavçin, Merdan Katkat, Dursun Ali Kasal, Vahdettin Bekiroğlu, Yusuf Topal, Hasan Topal, and the village residents in Yoncalık Neighborhood (Village) of Aziziye District, Erzurum, were notated exactly as they were transmitted. These works were analyzed in terms of mode, rhythmic structure, and musical characteristics.

Results: As a result of the modal and rhythmic analyses, it was determined that almost all of the singing style associated with the Bar tradition in Yoncalık Village are in the "kırık hava" form, in accordance with Turkish folk music standards. It was found that the melodic structures of the works move within a narrow scale (4-5 notes) and incorporate traditional modal structures such as Uşşak, Hüseyni, and Segâh in terms of key signature and scale. It has been concluded that these bars, performed entirely by the human voice without any instrumental accompaniment and based on the principle of two reciprocal groups alternating the melody (the call-and-response technique), purely preserve the local dialect characteristics, literary language structure, and social solidarity function. This study offers an original

contribution to Turkish folk music and ethnomusicology literature by compiling on-site and transcribing this intangible cultural heritage, which faces the risk of oblivion.

Keywords: Oral Bar, Compilation, Erzurum, Yoncalık, Folklore, Ethnomusicology.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	xii
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş.....	1
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	3
Araştırmanın Sınırlılıkları	4
Varsayımlar	4
Problem Cümlesi.....	4
Alt Problemler.....	4
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar	4
Erzurum Müzik Kültürü Ve Kültürel Özelliği	4
Türk Halk Oyunları.....	7
Türk Halk Oyunu Ve Bar Kavramı.....	9
Ağız Barları.....	10
Düğün Geleneği.....	11
Kına Gecesi.....	11
Kısır Gecesi.....	12
Türk Halk Müziğinde Derleme Ve Yöntemleri	
Derleme Ve Derlemeci Kavramı.....	12
Derlemeci.....	13
Uzman (Profesyonel) Derlemeci.....	13
Amatör Derlemeci.....	13
Derleme Yöntemleri.....	13
İlgili Araştırmalar.....	15
İKİNCİ BÖLÜM	17
Araştırmanın Yöntemi	17

Araştırmanın Modeli	17
Verilerin Toplanması.....	18
Verilerin Analizi	18
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	19
Bulgular ve Yorum.....	18
Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorum.....	18
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	51
Sonuç ve Öneriler.....	51
Sonuçlar	51
Öneriler.....	51
KAYNAKÇA	53
ÖZGEÇMİŞ.....	55

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Erzurum İli Aziziye İlçesi Yoncalık Mahallesi'ne (Köyü) Ait Ağız Barlarının Makamsal Özellikleri ve Ses Genişlikleri.....	19
---	-----------

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. “Ah Su Yolu” adlı eser	20
Şekil 2. “Aylelim Aylela” adlı eser.....	22
Şekil 3. “Bayburt’un İncef Yolu” adlı eser.....	24
Şekil 4. “Bayırdan Akan Toprak” adlı eser.....	26
Şekil 5. “Dut Ağacı” adlı eser.....	28
Şekil 6. “Erzincan Can Erzincan” adlı eser.....	30
Şekil 7. “Gök Yüzünde Teyyare” adlı eser.....	32
Şekil 8. “Horozun Türküsü” adlı eser.....	34
Şekil 9. “Matara” adlı eseri	36
Şekil 10. “Mendili Mendili” adlı eser	38
Şekil 11. “Meral” adlı eser	40
Şekil 12. “Oğlan Küzeyi Doldur” adlı eser	42
Şekil 13. “Puharlar” adlı eser.....	44
Şekil 14. “Parmağıma Sık Yüzük” adlı eser.....	46
Şekil 15. “Yar Bileziginnen Oyna” adlı eser.....	48

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

KISALTMALAR

TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
YE	: Yöre Ekibi
THM	: Türk Halk Müziği
TSM	: Türk Sanat Müziği
VB	: Ve Benzeri

SİMGELER

b	: Bemol (Sesi yarım ses pesleştiren işaret)
b 2	: Koma Bemolü / İki Koma Pesleştirme İşareti (Türk Müziğinde kullanılan ses değiştirici simge)
#	: Diyez (Sesi yarım ses tizleştiren işaret)
♮	: Naturel / Bakar (Sesi kendi doğal haline döndüren işaret)

KAYNAKÇA

- Albayrak, M. (2005). Erzurum barlarının tarihsel kökeni ve kültürel işlevleri. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (14), 45-58.
- Aras, S. (2012). Doğu Anadolu halk müziğinde ritmik yapılar ve bar ezgileri. *Müzikoloji Bilimleri Dergisi*, 2(1), 89-104.
- Atılcan, İ. H. (1991). *Erzurum barlarının müzikal ve koreografik yapısı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Başgöz, İ. (1950). Doğu Anadolu'da folklor derlemeleri. *Seyhat Raporları: I*, 1-15.
- Bulut, S. (1989). *Damla damla Erzurum: Erzurum halk oyunları ve türküleri*. Erzurum Halk Oyunları Halk Türküleri Derneği Yayınları.
- Çelik, R. (2017). *Erzurum ve çevresi halk oyunlarının makamsal ve usul yönünden incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 474582).
- Doğan, A. S. (2011). *Erzurum ili halay oyunları üzerine bir inceleme* [Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (Tez No. 291079).
- Doğan, A. S. (2018). Erzurum'da oyun folkloru. *Anasay*, (4), 11-25.
- Düzgün, D. (1999). *Erzurum köy seyirlik oyunları*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Düzgün, D. (2002). Erzurum barlarında söz-hareket ilişkisi ve oyunların edebi metin analizi. *Milli Folklor*, 7(54), 112-124.
- Ekmekçioğlu, M. (2018). Erzurum köy seyirlik oyunlarında mizahi unsurlar. *Anasay*, (4), 1-10.
- Gazimihal, M. R. (1930). *Şarki Anadolu türküleri ve oyunları*. Evkaf Matbaası.
- Gemalmaz, E. (1995). *Erzurum ili ağızları (İnceleme-metinler-sözlük ve dizinler)* (Cilt 3). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Görmüş, Ş. (1972). *Azap köyü folklor ve etnoğrafyası* [Yayımlanmamış lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Güven, M. (2001). Kadim Türk yurdu Erzurum'da ilk folklor derlemelerinden bugüne. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)*, (17), 165-172.
- İde, A. (2025). *Somut olmayan kültürel miras bağlamında Pasinler yöresi ağız barları* [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi]. Güzel Sanatlar Enstitüsü (Tez No. 840995).

- Karakurt, D. (2011). *Türk halk kültürü sözlüğü*. Akasha Yayınları.
- Kaya, M. (2015). Erzurum ağız barlarında yerel söyleyiş özelliklerinin ezgi yapısına etkisi. *Türk Fonetigi ve Halk Müziği Araştırmaları*, 3(2), 73-88.
- Polat, Y. (2024). *Erzurum yöresi erkek bar oyunlarının icra ortamları ve sahneleme sürecinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (Tez No. 810332).
- Saka, C. (1987). *Pasinler Eğilmez (Sülüğü) köyü folkloru* [Yayımlanmamış lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Sakaoğlu, S. (1988). *Sahada derleme metotları*. Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Saygun, A. A. (1965). Anadolu oyunları ve inanç özellikleri üstüne. *Yakutiye Dergisi*, 1(6), 12-19.
- Tezcan, M. (1995). Erzurum kültürü ve kişiliği. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 1-12.
- Tuna, K. (2001). *Erzurum türküleri ve nazariyatı*. Semih Ofset.
- Terzioğlu, V. (2016). *Erzurum bar geleneğinin sosyo-kültürel analizi* [Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü (Tez No. 434551).
- Yılar, Ö. (2011). Erzurum'da erkeklerin bekârlığa veda partisi "Kısır Gecesi". *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)*, (45), 137-158.